

DET LIVSSYNSÅBNE SAMFUND – NORSK RELIGIONSPOLITIK

Konsulent, ph.d. Mogens S. Mogensen

I sommeren 2010 besluttede den norske regering at nedsætte et udvalg, der skulle gennemgå statens tros- og livssynspolitik og komme med forslag til “en mer helhetlig politikk på feltet”. Udvalget skulle tage udgangspunkt i, at statens vigtigste opgave på dette område er at sikre og beskytte tros- og livssynsfriheden, og at staten fortsat skal føre en aktivt støttende tros- og livssynspolitik. I begyndelsen af januar fremlagde udvalget sin udredning *Det livssynsåbne samfund. En helhetlig tros- og livssynspolitik*.

Baggrunden er, at det norske samfund har udviklet sig “fra et homogent livssynslandskab til et mer pluralistisk billede”. Fra 1970 til 2012 er Den norske Kirkes medlemskab faldet fra 94% til 77% af befolkningen. I den samme periode er antallet af medlemmer af tros- og livssynssamfund steget fra 110.000 til 480.000. De tre samfund i denne gruppe er hhv. andre kristne trossamfund, islamiske trossamfund og Human-Etisk Forbund, hvor af sidstnævnte i dag har omkring 83.000 medlemmer (s. 45-49).

Den direkte anledning til, at regeringen sætter fokus på religionslovgivningen er, at der i Stortinget i 2008 blev indgået et forlig om Den norske Kirke, der ændrer forholdet mellem stat og kirke, som også lagde op til en grundlovsændring, der blev gennemført 2012. I den nye grundlov fastslås det, at “Værdigrundlaget forbliver vor kristne og humanistiske arv” (par 2). Med inspiration fra den danske grundlov siges det, at “Den norske Kirke, en evangelisk-luthersk kirke, forbliver Norges folkekirke, og understøttes som saadan af Staten” (par 16). I samme paragraf føjes så de helt afgørende ord til: “Alle Tros- og Livssynssamfund skal understøttes paa lige Linje” (s. 63-65).

I hovedafsnittet om “Prinsipper for tros- og livssynspolitikken” oplistes fem forskellige modeller for forholdet mellem stat og religion:

1. Staten støtter ét livssyn og styrer ét livssyn
2. Staten støtter ingen livssyn og styrer ingen livssyn

3. Staten støtter alle livssyn, men styrer ingen
4. Staten støtter alle livssyn og styrer alle livssyn
5. Staten støtter alle livssyn og styrer ét livssyn (s. 86)

Mens den første model, som indebærer en slags livssynsdiktatur, i dag er uaktuel, da den er i modstrid med menneskerettighederne, er de fire øvrige stadig i spil. I de seneste årtier har Norge fulgt en variation af model fem, hvor Den norske Kirke er blevet styret og støttet af staten, samtidig med at de andre livssyn også har fået økonomisk støtte. Efter kirkeforliget og grundlovsændringen bevæger udviklingen sig mere i retning model tre.

Udvalget lægger otte principper til grund for sine anbefalinger for en fremtidig religionspolitik. De tre første principper ville stort set alle vestlige demokratier også lægge vægt på, nemlig, at alle skal have deres religionsfrihed beskyttet, men at praktiseringen af den enkeltes religionsfrihed må ikke krænke andres friheder, og endelig en understregning af, at ingen, og at ingen må udsættes for diskrimination på grund af deres religion.

De to næste principper er karakteristiske for den stat-religion-model, som Norge har fulgt i mange år. Staten skal aktivt støtte alle borgernes religiøse praksis – og det har været politikken i efterhånden mange år, men så tilføjes der, at staten skal tilstræbe en ligebehandling i støtten til borgernes religionsudøvelse, uanset deres religion. Udvalget mener, at dette ligebehandlingsprincip indebærer, at de specielle bånd mellem staten og Den norske Kirke må ophæves.

Staten støtter alle livssyn og religioner, men der lægges også op til en vis styring fra statens side i de næste to principper.

For det første må statens aktive religionspolitik være i overensstemmelse med det norske samfunds fællesværdier, nml. demokrati, retsstat menneskerettigheder, ikke-diskriminering og ligestilling. Det betyder altså, at en betingelse for at modtage statens støtte er, at et religionssamfund ikke undergraver samfundets centrale værdier. De religiøse grupper, som modtager statslig støtte, må desuden demonstrere åbenhed og respekt mod andre religioner.

Det ottende og sidste princip tilkender religion en plads i det offentlige rum, idet alle må acceptere at blive eksponeret for andres religiøse praksis i det offentlige rum. Udvalget er af den opfattelse, at religionens plads i det offentlige rum i et multireligiøst samfund i ligebehandlingens navn, må indebære, at offentlige institutioner, som fx sygehuse, hvor man kan være tvunget til at opholde sig i længere tid, må udvikles til livssynsåbne steder, hvor der er plads til forskellige religiøse og livssynsmæssige udtryk (s. 106-112).

Der er tale om en meget grundig udredning, der på sine 462 sider kommer rundt om mange forskellige religionspolitiske problemstillinger. I hovedafsnittet om "Praktisering af tyro og livssyn i det norske samfund" drøftes blandt andet skole, forsvar, sundhedsvæsen, klædedragt og symboler, livssynsåbne ceremonier, helligdagsregler, vielser, begravelser og børns rettigheder. Blandt de konkrete anbefalinger på disse områder kan nævnes flg.

- Det skal ikke længere være Den norske Kirke, der danner rammen om nationale markeringer, som fx efter tsunamien eller 22. juli katastrofen, men at der bør foregå fælles markeringer på tværs af de forskellige religioner og livssyn (133f).
- Som hovedregel skal det bare være praktiske forhold og ikke en vurdering af en

Lige som det er sket i Norge, må man forvente, at det i Danmark vil blive fulgt op af et arbejde med den danske religionspolitik.

mulig symbolsk betydning, som skal lægges til grund for evt. restriktioner i brug af religiøse symboler og klædedragt. Udvalgets flertal mener også et skal gælde politi og domstole (s. 158).

- Der er behov for at etablere livssynsåbne rum i et større og mere landsdækkende omfang end det tidligere er sket (s. 166).
- Flertallet af udvalgets medlemmer går ind for, at der indføres civil ægteskabsindgåelse som en generel ordning, således at det tydeliggøres, at ægteskabet er national retslig ordning, som er uafhængig af borgernes religiøse og etniske baggrund, og dermed bliver et udtryk for ligebehandling (s. 205).

I hovedafsnittet "Offentlig økonomisk støtte til tros- og livssynssamfundene" opstilles fire forskellige mulige modeller for finansiering af religiøse organisationer.

1. Frivillig medlemsafgift, som fastsættes og indsamles af organisationerne selv
2. Frivillig medlemsafgift, som fastsættes af organisationerne selv, men indsamles med statslig hjælp
3. Obligatorisk religionsafgift eller skat, som fastsættes og opkræves af staten og fordeles til de enkelte organisationer.
4. Direkte bevilling over stats- eller kom-

mune-budget til de enkelte organisationer (s. 324-325).

Flertallet i udvalget anbefaler, at den nuværende model 4. Som det også har været inddraget i den danske debat, viser udredningen, at der altid er en pris for religiøse organisationer at betale, hvis man ønsker at modtage støtte fra staten. Udvalget foreslår således, at organisationer, der ønsker statslig støtte, udover at følge norsk lov skal opfylde en række betingelser.

- De må ikke give børn opvækstvilkår, som er klart skadelige for deres udvikling
- De må ikke opfordre til eller bifalde illegitime voldshandlinger og straffeaktioner, som bryder med grundlæggende menneskerettigheder
- De må ikke hverve medlemmer med brug af tvang, manipulation og økonomiske fordele eller krænkelser af ret til privatliv eller hindre udmeldelse (s. 350).

Alt i alt er der tale om en meget grundig analyse af den hidtil gældende norske religionspolitik, der følges op af nogle helt principielle overvejelser over religionspolitiske problemstillinger, og som munder ud i konkrete forslag til ændringer i religionspolitikken i Norge. Det er tankevækkende,

at den norske regering satte gang i denne religionspolitiske udredning, efter at stortinget havde indgået et kirkeforlig i 2008, der fastlægger de nye rammer for forholdet mellem stat og kirke. Sidst år nedsatte den danske regering en kommission, der skal komme med forslag til, hvordan folkekirken fremover skal styres, og dermed også til, hvordan forholdet mellem stat og kirke skal være fremover. Lige som det er sket i Norge, må man forvente, at det i Danmark vil blive fulgt op af et arbejde med den danske religionspolitik. I det lys er der stor inspiration at hente i den norske udredning, selvom forholdene på det religionspolitiske område er ganske betydelige mellem vore to broderfolk. På det helt grundlæggende område vil der være enighed fokuseringen på religionsfriheden, men den norske "ak-

tivt støttende tros- og livssynspolitik", som bl.a. har givet sig udtryk i direkte offentlig støtte til religiøse organisationer uden for folkekirken kender vi ikke i Danmark og vil der sikkert ikke være opbakning til i Danmark.

Sidste år udkom bogen "Danish Regulation of Religion, State of Affairs and Qualitative Reflections", redigeret af Niels Valdemar Vinding og Lisbet Christoffersen. Denne bog vil kunne danne et godt analytisk grundlag, når og hvis den danske regering nedsætter et udvalg, der skal komme med forslag til en revidering af den danske religionslovgivning, og den norske udredning vil kunne tjene som en udfordring til at gennemtænke forslag til konkrete ændringer af lovgivningen.

Det livssynsåpne samfunn. En helhetlig tros- og livssynspolitik
Norges offentlige utredninger 2013:1

Udredningen kan downloades gratis her:

<http://www.regjeringen.no/pages/38186391/PDFS/NOU201320130001000DDDPDFS.pdf>